

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
ДУБИНСЬКОГО Олега Юрійовича на дисертацію КОЧЕРЕВА Олексія
Сергійовича на тему «Організаційно-правові засади розвитку річкового
судноплавства в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії у галузі знань 08 – Право за спеціальністю 081 – Право**

Вивчення поданої О. С. КОЧЕРЕВИМ дисертаційної роботи, а також ознайомлення з його публікаціями, дає підстави стверджувати, що вона присвячена актуальній у сучасній юридичній науці і практиці проблематиці – організаційно-правовим засадам розвитку річкового судноплавства в Україні.

Оцінюючи дисертацію загалом, можна зробити висновок, що автор досягнув поставлених перед собою мети і завдань, роботу виконано на належному науковому та методологічному рівнях. Такий загальний висновок підтверджується основними критеріями, за якими оцінюються такі наукові праці.

Актуальність теми дослідження.

Актуальність дослідження організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні, аналіз законодавства у галузі річкового судноплавства України та ЄС, а також удосконалення правового забезпечення діяльності підприємств у галузі річкового судноплавства в Україні, обумовлена і теоретично, і практично.

Вочевидь, варто підкреслити, що в сучасних умовах транспортний сектор національної економіки України загалом об'єктивно є одним із стратегічних напрямів сталого розвитку країни та її важливим джерелом наповнення бюджету і потенційно має стабілізуючі властивості у складних соціально-економічних і політико-правових умовах. Ефективність організації та функціонування транспортної сфери є ключовою передумовою не лише повноцінного задоволення потреб внутрішнього ринку та безпосереднього

вітчизняного споживача, але й забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та відповідно інтересів України на міжнародній арені. Нині досягнення транспортною галуззю України європейського рівня є одним із пріоритетів державної політики, зокрема й у сферах морського та річкового транспорту.

Варто наголосити й на тому, що річкове судноплавство має низку переваг перед автомобільним і залізничним транспортом, що створює передумови зміни логістичних маршрутів на користь перевезень внутрішнім водним транспортом, зокрема це: вантажопідйомність, економія на ремонті доріг, екологічність. І саме за рахунок останньої, значно підвищується його конкурентоспроможність, з огляду на останні тенденції екологізації ЄС та впровадження відповідних стандартів. Водночас, в Україні діє Національна транспортна стратегія до 2030 року, важливим пріоритетом якої є розбудова безпечного для суспільства, екологічно чистого та енергоефективного транспорту. Безсумнівним лідером за цими критеріями є водний транспорт, зокрема річковий.

Вказане вище зумовлює необхідність наукового осмислення чималої кількості різноманітних питань, що потребують поглибленого теоретичного осмислення. До них, зокрема входить проблематика організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні. Варто також зауважити, що певні напрацювання у цій царині ще не призвели повною мірою до формування цілісного, системного утворення, покликаного забезпечити усю проблематику у вказаній сфері, а отже, питання організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні на разі глибоко не вивченні, не достатньо враховуються геополітичні реалії, зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на стан розвитку цього виду транспорту.

За таких умов необхідність подальшої розробки організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні стає очевидною та незаперечною, а саме дисертаційне дослідження, подане О. С. КОЧЕРЕВИМ, актуальним і своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18 березня 2004 року № 1629-IV, п. 4 Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2015–2021 рр., рекомендованих відділенням державно-правових наук і міжнародного права АПрН України. Дослідження проводилося відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри конституційного та адміністративного права «Проблеми формування та розвитку транспортного права України» № 30/13.01.05, в межах теми науково-дослідної роботи юридичного факультету Державного університету інфраструктури та технологій: «Предмет, метод та місце транспортного права в національній системі права» від 06.12.2020 р.

Окрім того, робота узгоджується з Національною транспортною стратегією України на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 № 430-р, яка передбачає заходи щодо забезпечення розвитку водного транспорту: поступову лібералізацію вантажних перевезень внутрішніми водними шляхами, відкриття внутрішніх водних шляхів для іноземних суден; поліпшення судноплавних характеристик і збільшення обсягів перевезень із використанням внутрішніх водних шляхів уп'ятеро; стимулювання впровадження інноваційних технологій (смарт-інфраструктури та смарт-мобільності) й інтелектуальних транспортних систем та іншого.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Результати дослідження видаються достатньо обґрунтованими. Передусім, ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації зумовлений раціональною та логічно узгодженою структурою дисертаційного дослідження. Його зміст складається з: анотації, вступу, трьох розділів,

поділених на дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі дисертантом визначено актуальність теми роботи, а також її основні загальні характеристики. У першому розділі розглянуто питання щодо формування наукового уявлення про теоретико-правові основи організації річкового судноплавства в Україні. З цією метою досліджено історичні аспекти та сучасний стан річкового судноплавства в Україні, охарактеризовано структуру та нормативно-правову основу діяльності органів управління у галузі річкового судноплавства в Україні, визначено проблеми функціонування річкового судноплавства в Україні та окреслено шляхи їх подолання та перспективи розвитку. Другий розділ дисертації присвячений аналізу законодавства у галузі річкового судноплавства України та ЄС через розкриття: законодавчого забезпечення функціонування галузі річкового судноплавства України, особливостей Закону України «Про внутрішній водний транспорт» як головного нормативного акта у системі річкового судноплавства, а також системи дипломування судноводіїв у галузі річкового судноплавства України. Третій розділ дисертації містить напрями удосконалення правового забезпечення діяльності підприємств у галузі річкового судноплавства в Україні, які окреслені в процесі розкриття питань застосування іноземного досвіду у забезпеченні діяльності галузі річкового судноплавства в Україні, удосконалення правового забезпечення функціонування галузі річкового судноплавства в Україні на основі європейського досвіду, а також механізмів удосконалення розвитку річкового судноплавства в Україні.

Обрана дисертантом структура дозволила всесторонньо дослідити предмет дисертаційної роботи, а зацікавленим особам чітко простежити за думкою автора стосовно організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні, а також напрямів удосконалення нормативно-правового регулювання цієї сфери. Особливу цінність роботі, надав проведений автором глибокий і кваліфікований аналіз нормативно-правової

бази, яка регламентує питання функціонування галузі річкового судноплавства України.

Суттєвої наукової ваги дисертаційній роботі додало співставлення окремих правових норм у галузі внутрішнього водного транспорту України та деяких інших країн, з метою визначення перспектив реформування національного механізму правового регулювання (при порівнянні організації внутрішнього водного транспорту країн ЄС). З огляду на це, можна констатувати, що достовірність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих пропозицій визначаються правильно обраним методологічним підходом до проведеного дослідження, об'ємним і всебічним використанням наукового та емпіричного матеріалу. Внесені на захист положення характеризують роботу як комплексне дисертаційне дослідження, присвячене вирішенню важливого наукового завдання щодо організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні.

Наукові положення, викладені у дисертації, ґрунтуються на використанні загальнонаукових і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання тих процесів, що відбуваються у сфері розвитку річкового судноплавства в Україні.

Дисертація є одним з оригінальних досліджень організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні та написана з урахуванням змін правового, економічного та політичного характеру. У роботі досліджено різні аспекти організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні з урахуванням досягнень національної і світової адміністративної та теоретико-правової думки, здійснено поглиблений аналіз нормативно-правових актів, які регламентують сферу, що досліджується.

При дослідженні поставлених завдань автором цілком слушно було застосовано систему існуючих загальнонаукових і спеціальних методів, спрямованих на отримання об'єктивних і ґрунтовних результатів з позицій комплексного та системного підходів. До числа вагомих результатів дисертаційного дослідження, судячи з дисертації, можна віднести те, що:

здійснена класифікація форм і методів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері річкового судноплавства України; виявлено колізійність норм адміністративного права щодо регулювання діяльності в сфері річкового судноплавства; сформульовано й обґрунтовано пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення адміністративного законодавства в сфері річкового судноплавства України; удосконалено низку понять, з-поміж яких «безпека річкового транспорту», «регулювання річкового транспорту», «транспортна безпека», «забезпечення транспортної безпеки», «безпека внутрішніх водних шляхів», «безпека навігації», «екологічна безпека річкового транспорту».

Особливий інтерес становлять думки автора, що стосуються розмежування адміністративних правопорушень і злочинів у галузі річкового транспорту в частині уточнення термінології, а також санкцій за адміністративні правопорушення, вчинені в галузі річкового транспорту, зокрема пропозиції класифікації розмірів штрафів та запровадження додаткових стягнень для цієї категорії правопорушень у вигляді анулювання ліцензії, сертифіката (свідоцтва).

Підтримуємо позицію автора стосовно того, що потенціал річкових перевезень в Україні дуже високий та має бути реалізований у найближчій перспективі. Для цього існують як ринкові передумови – удорожчання автомобільних і залізничних перевезень, так і соціально-економічні – низька вартість, великогабаритність та екологічність річкових перевезень. Річкові перевезення можуть посісти провідне місце у транспортній системі, оскільки здатні розвантажити критичні ділянки та переспрямувати вантажні потоки. Основною передумовою раціонального розвитку річкового сегмента логістичної системи є переорієнтація роботи річкових портів у формат логістичних центрів, розвиток їх інфраструктури та автоматизація процесів управління (стор. 79-80).

Обґрунтованою видається теза стосовно того, що процеси розвитку внутрішніх річкових водних шляхів багато років відбуваються за окремими

напрямами на основі багатогалузевих законів без урахування особливостей галузі внутрішнього водного транспорту. Відсутність встановленої законом правової основи функціонування та розвитку внутрішнього водного транспорту у країні з однією з найбільших судноплавних річок (р. Дніпро), що протікає через всю територію України, не дозволяло в повному обсязі забезпечити комплексний розвиток, нарощування потенціалу та підвищення конкурентоспроможності внутрішнього водного транспорту (*стор. 83-85*).

Цілком доречно автор акцентує увагу на існуванні низки проблем, таких як: проблеми забезпечення безпеки перевезень на внутрішньому водному транспорті, проблеми правоохоронної діяльності та захисту прав і свобод людини і громадянина на внутрішньому водному транспорті, проблеми екологічної безпеки, проблеми економічного регулювання галузі та залучення інвестицій у цю галузь; нестача флоту та занепад суднобудування.

Підтримуємо позицію дисертанта, який зазначає, що в питаннях, які стосуються регламентації внутрішнього водного транспорту та відсутності чітких обрисів підвідомчості річкових портів України, він відстає на понад 20 років у співвідношенні зі світовою практикою та нормативною базою у цій галузі. Утім, як слушно зауважує дисертант, на теренах України все-таки вбачаються активні намагання визначення та законодавчого закріплення правового підґрунтя функціонування внутрішнього водного транспорту та його інфраструктури, а також органів, відповідальних за належну діяльність річкових портів. Проте вони не завжди є послідовними та комплексними й надалі зумовлюють чимало суперечок (*стор. 106*).

Цілком обґрунтовано дисертант звертається до системи дипломування судноводіїв у галузі судноплавства України та вказує на те, що необхідно удосконалити систему дипломування моряків, а саме оптимізувати та спростити систему, привести її у відповідність до практики провідних європейських країн. Як першочерговий захід, необхідно підвищити об'єктивність оцінки кваліфікації моряків та вжити заходів із запобігання корупційним явищам у цій сфері (*стор. 149-151*).

Логічним та обґрунтованим є висновок О. С. КОЧЕРЕВА про те, що пріоритетними напрямками розвитку річкового транспорту в Україні мають бути розробка науково обґрунтованої стратегії розвитку річкового транспорту в Україні та введення в дію базового законодавства з питань судноплавства на внутрішніх водних шляхах, забезпечення безпечної експлуатації внутрішніх водних шляхів та судноплавних шлюзів України, зокрема відновлення експлуатаційної надійності судноплавних гідротехнічних споруд та забезпечення гарантованих габаритів суднових ходів на всій протяжності водних шляхів. Невід’ємною складовою використання річкового транспортного потенціалу України має стати розширення мережі мультимодальних перевезень суднами типу «ріка – море» та будівництво національного річкового флоту із залученням вітчизняних виробничих потужностей. Робота за цими напрямками дозволить підвищити конкурентоспроможність внутрішнього водного транспорту та національної транспортної системи України загалом, а також виконати зобов’язання, що містить Угода про асоціацію України та ЄС (*стор. 202-203*).

Поряд із вказаними положеннями в дисертації розглядається значна кількість питань прикладного характеру, які стосуються організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні.

Практичне значення отриманих результатів дослідження.

Результати дисертаційного дослідження знайшли своє використання у: *науково-дослідній роботі* – для подальших теоретичних розробок проблем адміністративно-правового регулювання галузі річкового судноплавства; крім цього, винесені на захист положення є важливими для подальшого розвитку науки водного права; *правотворчій сфері* – запропоновані зміни та доповнення до чинного законодавства, зокрема до Водного кодексу України, КУпАП, ККУ, Закону України «Про транспорт»; *правозастосовній практиці* – у діяльності органів державної влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики в галузі річкового судноплавства, а також

удосконаленні їх взаємодії; *освітньому процесі* – при розробці навчальних програм та викладанні дисципліни «Адміністративне право» (в частині адміністративно-правового регулюванні транспорту та відповідальності на транспорті).

Апробація результатів дослідження.

Апробація результатів дослідження проводилася шляхом їх обговорення на науково-практичних конференціях упродовж 2020–2021 років. Основні положення та висновки дисертації, знайшли відображення у десяти наукових публікаціях, серед яких шість наукових статей у фахових виданнях України та чотири публікації на міжнародних та всеукраїнських конференціях. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження. Висновки автора щодо значущості його праці для науки та практики видаються правомірними.

Водночас підкреслюючи теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження О. С. КОЧЕРЕВА, позитивно оцінюючи його загалом, наголошуємо, що окремі положення дисертації носять дискусійний характер, потребують більш глибокого дослідження та обґрунтування.

1. Розглядаючи історичні аспекти та сучасний стан річкового судноплавства в Україні, дисертанту варто було б більш детально зупинитись на розкритті місця і ролі транспортного права та вказати як історичні події періоду незалежності вплинули на становлення цього інституту.

2. Цікавим і логічним є звернення дисертанта на питання імперативного зобов'язання забезпечити паспортизацію операційної акваторії причальної споруди й підхідного каналу до неї відповідно до законодавства, а також підтримання їх гарантованих габаритів шляхом проведення відповідних дорожніх робіт організацією-експлуатантом, що вказує на те, що держава зі

своїєї витратної частини ці зобов'язання виводить (стор. 112-113). Натомість, вважаємо, що така позиція була б доречна і щодо правового регулювання всієї транспортної системи загалом.

3. Потребує додаткового аргументування позиція дисертанта стосовно того, що «системна та організаційна робота в сфері дипломування судноплавців повинна мати елементи державного регулювання та децентралізації в аспекті підготовки кадрів для маломірних суден та малих каботажних перевезень». Водночас, не зайвим було б звернути увагу на питання удосконалення психологічної складової в системі підготовки дипломованих моряків.

4. В сучасних надскладних умовах, пов'язаних з воєнним станом, що викликаний агресивною війною з боку російської федерації, не виправданим є залишення поза увагою автора окремих безпекових питань. Зокрема, хотілося б почути думки автора стосовно такої категорії як «економічна безпека» підприємств річкової галузі і її забезпечення в системі річкового судноплавства з позиції правового регулювання.

Інші положення дискусійного характеру, які виявлені в роботі, суттєвої науково-практичної значимості у собі не містять.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Висловлені зауваження не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної О. С. КОЧЕРЕВИМ дослідницької роботи, а здійснений автором творчий пошук заслуговує на повагу та позитивну підтримку.

Всебічно вивчена мною робота, виконана О. С. КОЧЕРЕВИМ, характеризується високим науково-значущим потенціалом для сучасної теорії адміністративного та адміністративно-процесуального права; удосконалення норм, що регламентують питання розвитку річкового судноплавства в Україні.

Рецензована дисертація вирішує конкретне науково-прикладне завдання, містить раніше незахищені положення, які є особистими напрацюваннями автора, мають наукову цінність і позитивне значення для подальшого

розуміння організаційно-правових засад розвитку річкового судноплавства в Україні, зокрема, і загалом теорії адміністративного та адміністративно-процесуального права.

Дисертаційні матеріали належно оприлюднені та пройшли апробацію в наукових публікаціях і виступах на конференціях. Зміст дисертації відповідає вимогам МОН України.

Дисертаційна робота на тему «Організаційно-правові засади розвитку річкового судноплавства в Україні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, за оформленням відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – КОЧЕРЕВ Олексій Сергійович за підсумками позитивного публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

проректор з науково-педагогічної роботи, економічних,
юридичних та соціальних питань, професор кафедри
морського та господарського права факультету морського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова,
заслужений працівник освіти України,
д.ю.н., професор

Олег ДУБІНСЬКИЙ

Підпис
Начальник
відділу кадрів

“19” 03 2023

